

Міщанин-шляхтич (стислий переказ)

Мольєр

Переказ:

У комедії "Міщанин-шляхтич" автор звертається до актуальної проблеми громадського життя Франції XVII ст.: зубожіння аристократів (моральне й матеріальне) та проникнення в їхнє середовище неотесаних буржуа, які за гроші мріяли придбати дворянські титули.

Слідуючи своєму принципу "виправляти людей, розважаючи їх", великий комедіограф зображує Журдена, одержимого однією пристрастю — стати тим, ким він не є ні за походженням, ні за вихованням. Комічність ситуацій, пов'язаних з основною сюжетною лінією, побудована на невідповідності домагань Журдена і його істинної сутності. Для інших персонажів п'єси — графа Доранта, учителів, музикантів і кравців — безглузда примха міщанина відкриває шлях до збагачення за його кошт. Учитель музики з цього приводу говорить: "Пан Журден із його божевіллям на дворянстві і на світському поводженні — це для нас просто скарб". Бажання пана Журдена бути тим, ким він не є, робить його довірливим і дивакуватим. Він готовий повірити в шляхетність людей вищого світу, які його безсовісно обкрадають.

Цю дитячу безпосередність і віру пана Журдена використовують аристократи, з якими йому доводиться мати справу.

Мольєр змальовує беззмістовне життя Доранта, що погряз у брехні і бажанні й надалі вести безтурботне життя за чужий кошт, тому авторська трактовка образів така: міщанин Журден зі своїм дивакуватством і пунктиком на "шляхетності" хоч і викликає сміх, але його "благородні" друзі, в першу чергу аристократ Дорант, що намагалися сховати свою захланність за світськими манерами, виявилися дрібними шахраями, охочими до грошей довірливого Журдена.

Наставляння, лекції з виховання не діють на будь-яку людину так сильно, як сміх, тому й принцип Мольєра — "виправляти людей, розважаючи їх", — має найбільший вплив на почуття та розум і досі.

Учитель танців і учитель музики чекають пана Журдена, міщанина, який захотів стати шляхтичем. Учителі задоволені, що пан Журден добре платить, і кожен з учителів хоче довести значимість своїх знань.

Усі члени сім'ї занепокоєні поведінкою голови родини.

Неотесаний багатий хазяїн наївно вважає, що вчителі-шахраї, кравці, перукарі дійсно зможуть зробити з нього високоосвіченого аристократа.

Дружина Журдена радить чоловікові опам'ятатися і залишити свої примхи: навчання фехтуванню, танцям і т.п. Вона не бачить сенсу в знайомстві пана Журдена з дворянами, що з недавніх часів водять з ним дружбу.

Новий знайомий пана Журдена Дорант добре знається в науці лестоців і брехні, тому гаманець багатого хазяїна завжди до послуг аристократа-шахрая.

Інтриган граф Дорант веде подвійну гру: подарунки, які він отримує від пана Журдена для маркізи Дорімени, в яку нібито закоханий міщанин, Дорант дарує від свого імені.

Заповітне бажання пана Журдена — запрошення до себе в гості маркізи Дорімени. Пані Журден нічого не підозрює, тому що зацікавлена долею своєї доньки Люсіль, яка закохана в Леонта. Служниця Ніколь теж має надію на шлюб Люсіль і Клеонта, тому що закохана в слугу молодого чоловіка і думає, що її весілля відбудеться одночасно з весіллям юної господині.

Проте пан Журден відмовляє Клеонту.

Цитата:

Клеонт. Добродію, я вирішив обійтися без посередників і дозволяю собі звернутися до вас з проханням... Є одна річ, про яку я давно вже мрію. Це прохання надто важливе для мене, і через те я звертаюся до вас сам особисто; отже, скажу вам без манівців: честь бути вашим зятем така для мене велика, що я вважав би себе за найщасливішу людину в світі, коли б міг заслужити на таку ласку.

Пан Журден. Перше, ніж дати вам відповідь, добродію, я попрошу вас сказати мені: ви — шляхтич?

Клеонт. Добродію, більша частина людей відповідає на таке запитання позитивно: слово сказати легко. Видавати себе за шляхтича тепер ніхто не соромиться, і такий звичай дозволяє носити крадену назву. Але я, щиро кажучи, дивлюся на такі речі трохи інакше. Я вважаю, що всякий обман принижує порядну людину. Негідно ховати своє справжнє походження, з'являтися під чужим титулом товариству на очі, видавати себе не за те, що ми є справді. Звичайно, мої предки займали почесні посади, сам я чесно прослужив шість років у війську, і достатки мої такі, що я сподіваюся зайняти не останнє місце в товаристві; проте, незважаючи на все це, я не маю бажання привласнювати собі те звання, яке мені з народження не належить; хоч, може, інші на моєму місці і вважали б, що вони мають право те зробити; отже, скажу вам відверто: я — не шляхтич.

Пан Журден. Дозвольте, добродію, потиснути вашу надто чесну руку, проте дочка моя — не для вас.

Клеонт. Чому?

Пан Журден. Ви не шляхтич, ви не матимете моєї дочки.

Переказ:

Дружина пана Журдена вважає, що краще мати зятя чесного і багатого, ніж дворянина бідного і пихатого. Але Журдена важко переконати. Тоді слуга Клеонта пропонує розіграти міщанина.

Здійснюється заповітна мрія пана Журдена — до нього в гості завітала маркіза Дорімена, яку вражають кумедні манери хазяїна. Дорант за допомогою хитрощів оминає моменти, які б виказали, хто насправді дарує маркізі коштовності.

Цитата:

Пан Журден (зробивши два поклони, спиняється занадто близько до Дорімени).

Відступіться трохи далі, пані.

Дорімена. Що?

Пан Журден. На один крок, будьте ласкаві.

Дорімена. Що таке?

Пан Журден. Відступіться трохи, щоб я міг ще втретє вам уклонитися.

Дорант. Пані, добродій Журден розуміється на витонченому поведженні.

Пан Журден. Це мені така честь, маркізо, що ви зробили мене щасливим... я такий радий, що маю щастя... Ви були такі добрі, що обдарували мене такою ласкою... що вшанували мене своєю високою присутністю. Коли б я був гідний бути гідним такої гідності, як ваша... коли б саме небо... із заздрості до мого щастя... послало мені... дало мені перевагу... щоб я міг заслужити... так би мовити...

Дорант. Досить, досить, пане Журдене! Пані не любить довгих компліментів. Вона й без них багато вже чула про ваш гострий розум... (Стиха до Дорімени.) В цього доброго міщанина, як бачите, вельми кумедні манери.

Дорімена (стиха до Доранта). Так, це відразу впадає в очі.

Дорант. Пані, дозвольте відрекомендувати вам мого найкращого друга...

Пан Журден. Це надто багато честі для мене...

Дорант ...Людину вельми шляхетну.

Дорімена. Я відчуваю до нього глибоку повагу.

Пан Журден. Я ще нічого не зробив, пані, щоб заслужити на таку ласку.

Дорант (стиха до пана Журдена) Глядіть же, — ані найменшого натяку на діамант, що ви їй подарували...

Пан Журден (стиха до Доранта). А чи можна хоч поспитати, чи припав він їй до вподоби?

Дорант (стиха до пана Журдена). Та що ви! Крий Боже! То було б з вашого боку страх як нечемно. Якщо ви бажаєте поводитись так, як то годиться в шляхетному товаристві, то вдавайте, нібито не ви їй подарували. (Вголос.) Добродій Журден, пані, каже, що він щасливий вітати вас у своїй господі.

Дорімена. Це для мене велика честь.

Пан Журден (стиха до Доранта). Який я вам вдячний, пане, що ви закидали їй добре слівце за мене!

Дорант (до пана Журдена). Я ледве умовив її поїхати до вас.

Пан Журден (стиха до Доранта). Не знаю, чим вам віддячити.

Дорант. Він каже, пані, що ви — красуня над красунями.

Дорімена. Він дуже ласкавий до мене.

Пан Журден. Пані, то ви дуже ласкаві до мене, що ви...

Дорант. А чи не час уже й про обід подумати?

Переказ:

Дорант веде подвійну гру і переконує Дорімену, що кохає її і хоче, щоб маркіза стала його дружиною, Дорімена розчулена увагою і, як вона вважає, подарунками Доранта, але хоче зважено підійти до вибору супутника життя.

Цитата:

Дорімена. Доранте, від обох сторін потрібно дуже багато, щоб спільне життя було щасливим; часто-густо навіть і найрозсудливішим людям не щастить утворити союз, який би міг їх задовольнити!

Дорант. О пані! Ви надто перебільшуєте труднощі, а ваш власний життєвий досвід іще нічого не доводить.

Дорімена. Але ж вернімося до нашої розмови. Витрати, що ви їх на мене робите, турбують мене з двох причин: по-перше, вони зобов'язують мене більше, ніж я того хотіла б; а по-друге, — даруйте мені мою відвертість, — я певна, що вони не можуть вас не обтяжувати, а я зовсім того не бажаю.

Дорант. Ах, пані! То такі дрібниці, і те не повинно вас...

Дорімена. Я знаю, що кажу... Між іншим, діамантовий перстень, що ви його примусили мене прийняти, коштує великих грошей...

Дорант. О пані, благаю вас! Не переоцінюйте речі, яку любов моя вважає недостойною вас прикрашати, і дозвольте... А ось і сам господар!

Переказ:

З'являється пані Журден, яка давно відчуває, що справа нечиста. Вона дорікає гостю, що той потурає примхам її чоловіка. Дорант запевняє, що це він витрачає гроші на честь маркізи. Ображена Дорімена залишає оселю Журденів. Міщанин свариться з дружиною, але та впевнена у своїй правоті.

Тільки-но вельможні гості пішли, як було повідомлено про нового відвідувача, це був перевдягнутий слуга Клеонта Ков'ель, який видає себе за старого друга батька Журдена, що, як нібито виявляється, був дворянином. Міщанин піймався, як риба на гачок. Здійснилася його мрія: він спадкоємний дворянин! Але це ще не все: гість повідомляє радісну звістку — син турецького султана бажає стати зятем пана Журдена. Щоб "тесть" був гідний свого стану, його возведуть у "мамамуші".

Єдине, що бентежить Журдена, то це впертість його доньки Люсіль.

Міщанин готується до церемонії. З'являється Клеонт і актори, що перевдягнені турками. Ков'ель посвячує в таємницю розіграшу Доранта і просить допомогти Клеонту.

Дорант запрошує на цікаве видовище маркізу Дорімену. Він запевняє її, що допомогти закоханим — її обов'язок.

У перевдягнутому Клеонті Люсіль впізнає коханого і з радістю погоджується з волею батька, але проти цього безглуздя постає пані Журден. Ков'ель по секрету пояснює їй, що весь маскарад задумали для того, щоб підлавитись до примх її чоловіка, а син турецького султана — не хто інший, як перевдягнутий Клеонт.

Запрошують нотаріуса, щоб зареєстрував три шлюби: між Люсіль і "сином турецького султана", графом Дорантом і маркізою Доріменою, "перекладачем" (Ков'елем) і служницею Ніколь.

Комедія закінчується балетом.

Переклад І. Стешенко

Коментар

П'єса Мольєра "Міщанин-шляхтич" має риси комедії-балету, у якій поєднується слово, танець, пантоміма, музика, образотворче мистецтво, і риси комедії характерів, побудованій на викритті рис характеру, що викликають сміх.

Комедія "Міщанин-шляхтич" породжує безмежжя питань, серед яких і таке: які суспільні явища штовхнули Мольєра на створення цього епохального твору?

Мабуть, головною причиною написання комедії "Міщанин-шляхтич" стала життєва потреба суспільства в утвердженні у житті і мистецтві світлого розуму, логіки, суворого порядку і моральності.

До Мольєра найвідоміші письменники доби класицизму Корнель і Расін у своїх творах стверджували, що справжня людина в будь-якій ситуації чинитиме відповідно до вимог здорового глузду й обов'язку, хоч через це страждатимуть її почуття. На відміну від своїх попередників, Мольєр іде далі: він стверджує, що серце і розум мають бути в гармонії, тому не тільки простофіля Журден висміюється в п'єсі, а й аморальний аристократ Дорант з холодним егоїстичним розумом.